

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ
จังหวัดปทุมธานี*

EFFICIENCY OF TEMPLE ADMINISTRATION OF SANGHA ADMINISTRATORS
AT NONG SUEA DISTRICT IN PATHUM THANI PROVINCE

พระปลัดอภิชาติ อภิชาโต (เนตรนพ), พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร),
พระครูวิโรจน์กาญจนเขต (นัทฤต ที่ปงโร)

Phrapalad Apichat Abhichato (Netnop), Phra Udomsittinayok (Kumphol Kunungkaro),
Phrakhru Wirojkanchanakhet (Natthakrit Dhepangkar)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Aphichatnetnop333@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการตามหลักบริหารจัดการและหลักอิทธิบาท 4 กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี และ 2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เป็นกรณีศึกษาแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จำนวน 140 รูป และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะตำบลขึ้นไป และคฤหัสถ์ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวัด จำนวน 10 รูปหรือคน สถิติที่ใช้ได้แก่ การหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน รวมไปถึงการสรุปข้อมูลการสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักบริหารจัดการด้านการอำนวยการ มีความสัมพันธ์เชิงลบกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยรวม อยู่ในระดับต่ำมาก ($r = -0.172^*$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และหลักอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะ มีความสัมพันธ์เชิงลบกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยรวม อยู่ในระดับต่ำมาก ($r = -0.200^*$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

*Received January 12, 2025; Revised February 3, 2025; Accepted February 3, 2025

วัดของพระสังฆาธิการ ด้านฉันทะ ควรส่งเสริมความรักและความพอใจในการทำงาน ด้านวิริยะ ควรจัดระบบการทำงานและแบ่งงานตามความรับผิดชอบและความสามารถของบุคลากร ด้านจิตตะ ควรวางแผนและดูแลบุคลากรด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจทำงาน ด้านวิมังสา ควรประเมินผลการทำงานเพื่อลดข้อผิดพลาดและปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ถูกต้อง

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การบริหารจัดการ; พระสังฆาธิการ; อิทธิบาท 4

Abstract

The study consisted of the following objectives: 1. to explore the correlation between work performance based on management principles and *Iddhipāda*, and efficiency of temple management by district Sangha administrators in Nong Suea District, Pathum Thani Province; and 2. to present guidelines for the efficiency of temple management by Sangha administrators in Nong Suea District, Pathum Thani Province. The study used a mixed-method research method, including a quantitative method collecting data by questionnaire from a sample of 140 monks in Nong Suea District, Pathum Thani Province. Qualitative data were collected through in-depth interviews with 10 Sangha administrators at the district level or higher and lay people involved in temple management. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient and content analysis technique.

The following results were found: 1. The results revealed that directing correlated negatively with the efficiency of temple management by district Sangha administrators in Nong Suea District at a low level ($r = -0.172^*$), with a statistical significance of 0.05 level. This indicates that at least one of the management principles correlated with the efficiency of temple management by Sangha administrators in Nong Suea District; therefore, the null hypothesis was accepted. From analyzing the correlation between work performance based on *Iddhipāda* (the four paths of accomplishment) and the efficiency of temple management by Sangha administrators in Nong Suea District, Pathum Thani Province, the results revealed that *Citta* (thoughtfulness) correlated negatively with the efficiency of temple management by Sangha administrators in Nong Suea District at a low level ($r = -0.200^*$), with a

statistical significance of 0.05 level. 2. Guidelines for improving the management effectiveness of monastic administration Chanda (Desire/Intention) Should promote love and satisfaction in work. Virya (Effort) Should organize the work system and divide tasks according to the responsibilities and capabilities of the personnel. Citta (Mind/Intention) Should plan and take care of personnel with determination and focus on their work. Vimamsa (Investigation) Should assess work performance to reduce errors and improve work practices to be correct.

Keywords: Efficiency; Administration; Sangha Administrators; Iddhipāda 4

บทนำ

การบริหารจัดการองค์กรมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญอยู่ที่ต้องการให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพอยู่เสมอ โดยพึงพา 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ คน (บุคลากร), เงิน (งบประมาณ), วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ (เทคนิคบริหาร) โดยคนหรือบุคลากรถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด เพราะความสำเร็จขององค์กร รวมถึงองค์กรทางศาสนา เช่น วัด ขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคลากรในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย แม้จะมีทรัพยากรอื่นเพียบพร้อม แต่หากขาดบุคลากรที่มีศักยภาพ องค์กรก็ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (บุญช่วย จันทร์เหาะ, 2547) การบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถของพระภิกษุและสามเณร โดยเฉพาะเจ้าอาวาสที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย ตัดสินใจ และบริหารบุคลากรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เจ้าอาวาสต้องสร้างความสามัคคีระหว่างผู้นำกับผู้ตาม และปฏิบัติงานตามภารกิจของคณะสงฆ์ ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง การเผยแผ่ศาสนาธรรม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ เพื่อพัฒนาองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย (ธีรวุฒิ ทองโอษฐ์, 2546) พระสังฆาธิการมีหน้าที่สำคัญในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ไปอย่างเรียบร้อย ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมความยั่งยืนของพระพุทธศาสนา ดังคำกล่าวที่ว่า “พระพุทธศาสนาจะรุ่งเรืองสืบไปก็ด้วยการอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ” โดยเฉพาะเจ้าอาวาสมีบทบาทสำคัญในการบริหารคณะสงฆ์ เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับประชาชนและเป็นทีเคารพเลื่อมใส เจ้าอาวาสจึงมีส่วนสำคัญในการนำคณะสงฆ์ให้ดำรงอยู่และพัฒนาต่อไปอย่างมั่นคง พร้อมทั้งส่งเสริมความศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนในสังคม (กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

ในปัจจุบัน วัดหลายแห่งมุ่งเน้นการพัฒนาด้านวัตถุ เช่น การก่อสร้างอาคารสถานที่ และการสร้างวัตถุมงคลหรือเครื่องรางของขลัง เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งกลับกลายเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนขาดความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และละเลยการศึกษาธรรมะหรือการพัฒนาด้านจิตใจที่เป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา การพัฒนาวัดที่เน้นการขยายขนาดและสร้างความภาคภูมิใจในด้านวัตถุอาจทำให้เกิดการมองข้ามหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา ซึ่งคือการพัฒนาคนเป็นหลักสำคัญ การบริหารจัดการวัดในบางกรณีอาจไม่ได้ทำในลักษณะองค์รวมของสงฆ์ แต่กลับเป็นเรื่องของเจ้าอาวาสเพียงผู้เดียว ซึ่งทำให้ขาดพลังในการดำเนินงานทุกด้านและอาจเกิดความบกพร่องได้ง่าย สมาชิกในวัดและประชาชนขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของวัด การทุ่มเทเพื่อการพัฒนาและการดูแลวัดก็ไม่เต็มที่ ส่งผลให้การพัฒนาและบริหารวัดไม่ยั่งยืน การบริหารนั้นนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการปกครองอย่างยิ่ง วัดที่จะมีความเจริญได้นั้นจะต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดี ในทุก ๆ ด้าน (พระมหาสมทรง สิริธโร และคณะ, 2525) ดังนั้น ความคาดหวังในการบริหารวัดที่ควรจะเป็นไปในปัจจุบันและอนาคต คือ วัดควรเป็นต้นแบบทางด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจได้ และเป็นสถานที่ที่มีความปลอดภัย และวัดควรเป็นแหล่งการเรียนรู้โดยเฉพาะด้านศีลธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียม ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น เป็นแหล่งให้การสงเคราะห์ทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำมาถ่ายทอดได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้ทุกวันอาทิตย์วัดควรมีบทบาทในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เปิดโรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาในวันอาทิตย์ อบรมศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม หรืออาจจัดเป็นการเข้าค่ายคุณธรรมเพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยแก่เด็กและเยาวชน เพื่อนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน และวัดควรเป็นศูนย์กลางสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ชุมชนและท้องถิ่นควรให้โอกาสวัดดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพราะเป็นศูนย์รวมจิตใจ และเป็นที่พักทางใจของบุคคลในชุมชน สร้างความสามัคคีให้เกิดในชุมชน ร่วมกับชุมชนในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น รวมทั้งปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเข้าใจพระพุทธศาสนาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ วัดควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น เช่น เป็นศูนย์กลางรับบริจาคเงิน วัสดุสิ่งของและแรงงานในการพัฒนาท้องถิ่น จัดอบรมและฝึกอาชีพหรือส่งเสริมกลุ่มอาชีพเพื่อเสริมรายได้แก่สมาชิกครอบครัว วัดควรเป็นสถานที่บำบัดต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาต่อประชาชน ครอบครัว สังคม และชุมชน ควรใช้ธรรมะเป็นเครื่องขับเคลื่อนให้สังคมพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้อง แต่ในขณะเดียวกันก็ควรระวังมิให้เป็นเครื่องมือของอุดมการณ์ต่าง ๆ ที่ขัดต่อศีลธรรมอันดี (จุฬารัตน์ บุญยากร, 2550)

ภายใต้ความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม การบริหารและการจัดรูปแบบการบริหารของคณะสงฆ์ไทยส่วนกลางมีศูนย์รวมอยู่ที่จังหวัด พระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จึงมีการกิจสำคัญในการที่จะบริหาร กิจการวัดในความรับผิดชอบของตนโดยให้ครอบคลุมหลักการบริหารจัดการองค์การ POSDC อันประกอบไปด้วย P (Planning) การวางแผน O (Organizing) การจัดการ องค์การ S (Staffing) การจัดสรรและบริหารบุคลากร D (Directing) การอำนวยการ C (Controlling) การควบคุมกำกับดูแล พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการจรรโลง พระพุทธศาสนาและสงเคราะห์ประชาชนตามหลักธรรม โดยปฏิบัติงานภายใต้กฎหมาย และกฎหมายมหาเถรสมาคม อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการวัดในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เผชิญกับปัญหาหลายประการ เช่น การขาดคณะทำงานสนับสนุน การ รวมศูนย์อำนาจอยู่ที่เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาสเพียงผู้เดียว รวมถึงการ ขาดงบประมาณ ความร่วมมือ และเอกภาพในการทำงาน ส่งผลให้การบริหารจัดการล่าช้า และพระสังฆาธิการมีภาระงานมากเกินไป โครงสร้างการบริหารที่เน้นอำนาจส่วนบุคคล ทำให้การพัฒนาวัดเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง สมาชิกในวัดและประชาชนรู้สึกห่างเหินจากการเป็น เจ้าของวัด จึงขาดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมพัฒนา นอกจากนี้ การบริหารที่ไม่มี ประสิทธิภาพยังส่งผลให้เกิดการประทุพผิตเสื่อมเสียในหมู่ภิกษุสามเณร ดังนั้น ระบบการ บริหารจัดการที่ดีและองค์รวมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาวัดและคณะสงฆ์ให้มี ความเจริญรุ่งเรือง ซึ่งหลักธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการวัดนั้น พระพุทธเจ้าได้ทรง แสดงพระธรรมเทศนาถึงอิทธิบาท 4 ประการ คือ เจริญอิทธิบาท ประกอบด้วย ฉันทสมาธิ ปธานสังขาร หมายถึง สมาธิที่เกิดฉันทะ และความเพียรที่มุ่งมั่น เจริญอิทธิบาท ประกอบด้วย วิริยสมาธิปธานสังขาร หมายถึง สมาธิที่เกิด จากวิริยะ และความเพียร สร้างสรรค์ เจริญอิทธิบาทประกอบด้วย จิตตสมาธิปธานสังขาร หมายถึง สมาธิที่เกิดจาก จิตตะ และความเพียรสร้างสรรค์ เจริญอิทธิบาทประกอบด้วย วิมังสาสมาธิปธาน สังขาร หมายถึง สมาธิที่เกิดจากวิมังสา และความเพียรสร้างสรรค์

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า พระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ควรได้รับการพัฒนาด้านความรู้ในการบริหารจัดการวัดในการปกครองให้มากขึ้น ทราบถึงการแสดง บทบาทในการพัฒนาการบริหารจัดการวัดที่ดี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษา ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนาการบริหารจัดการวัดในอำเภอหนองเสือ จังหวัด ปทุมธานี ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์โดยอาศัยหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ หลักอิทธิบาท 4

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักบริหารจัดการและหลักอิทธิบาท 4 กับประสิทธิผลการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอ หนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี” ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ในเขตอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จำนวน 213 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ในเขตอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 140 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 รูปหรือคน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ 1. กลุ่มพระสังฆาธิการที่ดำรงตำแหน่งระดับเจ้าคณะตำบลขึ้นไป จำนวน 5 รูป 2. กลุ่มคฤหัสถ์ที่มีตำแหน่งหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัด จำนวน 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่เป็นไปตามกรอบของ “ประสิทธิผลการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี” โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักการบริหารจัดการ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 และตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยแบบสอบถามเกี่ยวกับ “ประสิทธิผลการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี” ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์ที่ใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยสร้างขึ้นให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวม

ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลการวิจัย เรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี” โดยแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างของพระสงฆ์ในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งดำเนินการขั้นตอน จากกลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 140 ชุด แล้วเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืน และทำการตรวจสอบแบบสอบถามที่จัดเก็บคืนมาทั้ง 140 ชุด และลงพื้นที่ภาคสนามสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน โดยทำการบันทึกข้อมูลด้วยวิธีการจดบันทึก และการบันทึกเทป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถาม โดยใช้ตารางแสดงค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2. การวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ในการทดสอบสมมติฐานนั้น ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ในส่วนของการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักการบริหารจัดการและหลักอิทธิบาท 4 กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) เป็นค่าวัดความสัมพันธ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท และประมวลผลเข้าด้วยกัน (รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม)

ผลการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักการบริหารจัดการและหลักอิทธิบาท 4 กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักการบริหารจัดการกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักการบริหารจัดการกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ไม่มีความสัมพันธ์กัน และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า หลักการบริหารจัดการด้านกร

อำนาจการ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยรวม อยู่ในระดับต่ำมาก ($r = -0.172^*$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น เมื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1 หลักการบริหารจัดการ อย่างน้อย 1 ด้าน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ไม่มีความสัมพันธ์กัน และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า หลักอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยรวม อยู่ในระดับต่ำมาก ($r = -0.200^*$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น เมื่อทดสอบสมมติฐานที่ 2 หลักอิทธิบาท 4 อย่างน้อย 1 ด้าน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี พบว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารวัดของพระสังฆาธิการตามหลักการบริหารจัดการ สามารถดำเนินการได้ดังนี้ 1. ด้านการวางแผน ผู้บริหารจะต้องมีทักษะ มีความรู้ความสามารถในการกำหนดแผนและนโยบายเป็นอย่างดี จะต้องมีการประชุมปรึกษาร่วมกันของทุก ๆ ฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้อง และ ต้องยึดตามแผนงานหรือนโยบายของผู้บังคับบัญชา และมีความสอดคล้องกัน อีกทั้งต้องมีทั้งความรัดกุมและความยืดหยุ่นได้ 2. ด้านการจัดการองค์กร ผู้บริหารควรมีการกำหนดอำนาจหน้าที่และขอบข่ายการทำงานให้กับบุคลากรอย่างชัดเจน และทำความเข้าใจร่วมกัน และผู้บริหารเองต้องมีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์และงานหลักขององค์กร กำหนดหัวหน้าผู้รับผิดชอบงาน และสายการบังคับบัญชาให้ชัดเจน เพื่อการทำงานที่ถูกต้อง ไม่ซ้ำซ้อนกัน 3. ด้านการสรรหาและบริหารบุคลากร จะต้องมีการวางแผนในกระบวนการสรรหา ขั้นตอนและวิธีการคัดเลือก เพื่อให้ได้บุคลากรที่เหมาะสมกับตำแหน่งงานมากที่สุด รวมถึงแผนพัฒนาบุคลากรด้วยการดูแลเอาใจใส่บุคลากรในด้านต่าง ๆ ทั้งเรื่องของสวัสดิการ ความต้องการ เป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้บุคลากรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีใจรักองค์กรมากขึ้น 4. ด้านการอำนาจการ ผู้บริหารจะต้องมีการวินิจฉัยและสั่งการที่รวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นมาตรฐานที่มีความเที่ยงตรง และติดตามการรายงานผลอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้จะต้องมีทักษะการสื่อสารที่ดี มีความชัดเจน และให้ความสำคัญกับเนื้อความ

ของการสื่อสารที่ใช้ในการสั่งการอย่างมาก เพื่อป้องกันความเข้าใจที่ผิดพลาด และจะต้องมีทักษะในการสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากร เมื่อมีการสั่งงานหรือมอบหมายงาน เพื่อให้บุคลากรเกิดความพอใจและปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ 5. ด้านการกำกับดูแล จะต้องมีการกำกับดูแลที่ถูกต้องจะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ และนำไปใช้ได้ผลตามที่ต้องการ หากการติดตามเกิดจากข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง จะทำให้ผู้จัดการแก้ไขปัญหาได้ไม่ตรงจุด โดยไม่อาจทราบได้ว่าควรแก้ไขอย่างไร หรือควรดำเนินการต่อไปอย่างไร ทั้งนี้ในส่วนของข้อมูลการดำเนินงาน จะต้องสามารถกระตุ้นให้ผู้บริหารสนใจและเอาใจใส่ได้ทันเวลา เพื่อการแก้ไขหรือป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น โดยข้อมูลจากการติดตามผลอาจไม่เป็นประโยชน์เลยหากได้รับมาล่าช้ากว่าเวลาอันควร ดังนั้นการติดตามผลที่ดี ต้องสามารถนำมาใช้แก้ปัญหาได้อย่างทันเวลา มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารวัดของพระสังฆาธิการตามหลักอิทธิบาทธรรม สามารถดำเนินการได้ดังนี้ 1. ด้านฉันทะ: ควรสร้างความรักและพอใจในการทำงานโดยการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และแนวทางที่ชัดเจน การเรียนรู้และทำความเข้าใจงานร่วมกันจะช่วยสร้างความสำคัญในงาน จัดกิจกรรมเสริมสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นและสามารถทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ 2. ด้านวิริยะ: ควรจัดระบบการทำงานที่สอดคล้องกับระเบียบ นโยบาย และเป้าหมาย ใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการงาน และแบ่งงานตามความสามารถของบุคลากร เพื่อให้พึงพอใจและมีความเพียรพยายามในการทำงาน จนสามารถบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ 3. ด้านจิตตะ: พระสังฆาธิการควรวางแผนการทำงานให้ชัดเจน เอาใจใส่บุคลากร และร่วมมือกันปรับปรุงงาน รวมถึงทบทวนความสำเร็จเพื่อทำงานได้ตามระยะเวลาและเป้าหมายที่กำหนดไว้ 4. ด้านวิมังสา: ควรมีการวางแผน ทบทวน และติดตามการปฏิบัติงานอย่างละเอียด การวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดบทบาทภาระหน้าที่ตามระเบียบกฎหมายจะช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างถูกต้อง ลดข้อผิดพลาด และส่งเสริมประสิทธิภาพในกระบวนการต่าง ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักบริหารจัดการและหลักอิทธิบาท 4 กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี นั้น แยกวิเคราะห์ความสัมพันธ์ออกเป็น 2 ประเด็น ซึ่งสามารถนำประเด็นมาอภิปรายได้ ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักบริหารจัดการกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี พบว่า หลักบริหารจัดการด้านการอำนวยความสะดวก มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยรวม อยู่ในระดับต่ำมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า หลักบริหารจัดการส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดค่อนข้างน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพระสังฆาธิการในเขตอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี มีความเข้าใจในหลักบริหารจัดการค่อนข้างน้อย แต่ในทางปฏิบัตินั้น สามารถใช้ทักษะในการบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นทักษะความสามารถของตัวบุคคล จะเห็นได้จากผลของความสัมพันธด้านการอำนวยความสะดวก จึงจำเป็นต้องมีสอนงาน มีการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะความสามารถ ผู้ปฏิบัติงานอื่นให้มีทักษะความสามารถเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ จึงจะส่งเสริมการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูอาทรวรธรรม (บุญธรรม หมิ่นคลัง) (2565) เรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการวัดตามหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ค่อนข้างน้อย กล่าวคือ เมื่อเจ้าอาวาสนำหลักการทำงานที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการบริหารก็จะส่งผลให้การบริหารจัดการวัดพัฒนาขึ้น จึงยอมรับสมมติฐาน แสดงให้เห็นว่าในการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสนั้น หากได้มีการนำหลักการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานมาปรับใช้ร่วมกับการบริหารจัดการวัดอย่างเป็นจริงเป็นจังอย่างเข้าใจแล้วก็จะสามารถทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้การทำงานมีเป้าหมายที่ชัดเจนและตรงจุดมากขึ้น ได้งานที่มีคุณภาพ ในเวลาและปริมาณที่เหมาะสมทั้งยังประหยัดค่าใช้จ่ายอันเป็นการลดต้นทุนในการดำเนินการต่าง ๆ ไปได้มาก เจ้าอาวาสที่มีความรู้และความชำนาญและมีทักษะที่ดีก็จะสามารถปรับปรุงแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ ในการทำงานให้สามารถผ่านพ้นไปได้ด้วยดีและนำพาวงศ์ไปสู่ความสำเร็จ

2.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี พบว่า หลักอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยรวม อยู่ในระดับต่ำมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ทั้งนี้เป็นเพราะหลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน อันประกอบไปด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ซึ่งพระ

สังฆาธิการในเขตอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี มีจิตตะ คือ ความเอาใจใส่ จดจ่อต่อ การปฏิบัติหน้าที่และการทำงาน จึงส่งผลให้การบริหารจัดการวัดมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ หาก ต้องการให้การบริหารจัดการวัดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีและ ประสบความสำเร็จ จึงจำเป็นต้องพัฒนาตัวบุคคลและการบริหารจัดการให้เป็นไปตามหลัก อธิธำมา 4 อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิทิพย์ กองสุข (2565) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักอธิธำมาทกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักอธิธำมาทกับประสิทธิผล การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก อยู่ใน ระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระ สังฆาธิการในอำเภอ หนองเสือ จังหวัดปทุมธานี พบว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพ การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการตามหลักการบริหารจัดการและหลักอธิธำมาทธรรม นั้น สามารถประยุกต์ใช้ควบคู่กันไปได้ พระสังฆาธิการควรมีคุณธรรม 4 ประการในการ บริหารงาน ได้แก่ ฉันทะ ความรักในงานของตน มีจิตมุ่งมั่นในงานบรรลุผลสำเร็จ ปฏิบัติ ด้วยความดีงาม สุจริต และยุติธรรม วิริยะ ความขยันหมั่นเพียร อดทน ไม่ท้อถอย มีความ บากบั่นและใฝ่หาความรู้เพื่อพัฒนางานที่รับผิดชอบ จิตตะ ความตั้งใจจริง เอาใจใส่ในงาน มีความกระตือรือร้น รอบคอบ และไตร่ตรองเหตุผลเพื่อป้องกันข้อผิดพลาด วิมังสา ใช้ ปัญญาพิจารณา ตรวจสอบข้อบกพร่อง วางแผนปรับปรุงงาน และยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม คุณธรรมเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้พระสังฆาธิการสามารถบริหารงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของจิรัตติกาล สุขสิงห์ (2565) เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอธิธำมาท 4 เพื่อพัฒนา ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร พบว่า การนำหลักธรรมอธิธำมาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของ บุคลากรในองค์กร เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพ โดยตอบสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นความมั่นคงในหน้าที่ และรายได้ และผู้บริหารที่ต้องการความก้าวหน้าในตำแหน่งและบทบาทสำคัญ การพัฒนา ผู้ปฏิบัติงานควรส่งเสริมความขยัน อดทน ใส่ใจในงาน และความรับผิดชอบ ในขณะที่การ พัฒนาผู้บริหารควรมุ่งเน้นการตัดสินใจที่รอบคอบ การวางแผนที่ดี และการใช้เหตุผลอย่าง เหมาะสม การประยุกต์ใช้แนวทางนี้จะช่วยให้บุคลากรทั้งสองกลุ่มสามารถทำงานร่วมกันได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้องค์กรพัฒนาสู่ความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพสามารถอธิบายได้ว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ ในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี สามารถดำเนินการตามหลักบริหารจัดการและการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรม ได้ดังนี้ หลักบริหารจัดการ ได้แก่ การวางแผน ผู้บริหารต้องมีทักษะและความรู้ในการกำหนดแผนและนโยบาย โดยต้องมีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกับทุกฝ่าย และยึดตามแผนงานของผู้บังคับบัญชา ทั้งต้องมีความรัดกุมและยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การจัดการองค์กร ผู้บริหารต้องกำหนดอำนาจหน้าที่ของบุคลากรให้ชัดเจน เพื่อให้การทำงานไม่ซ้ำซ้อนหรือก้าวถ่าง พร้อมทั้งเข้าใจวัตถุประสงค์ขององค์กร การสรรหาและบริหารบุคลากร ต้องมีการวางแผนกระบวนการสรรหาบุคลากรที่เหมาะสมและการพัฒนาบุคลากรในด้านต่าง ๆ เช่น สวัสดิการ และทักษะการทำงาน การอำนวยการ ผู้บริหารต้องมีการวินิจฉัยและสั่งการที่รวดเร็วและถูกต้อง พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และร่วมกันวางแผนงานเพื่อสร้างคุณภาพ การกำกับดูแล ต้องติดตามผลการดำเนินงานอย่างถูกต้องและทันเวลา โดยใช้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

หลักอิทธิบาทธรรม ได้แก่ ด้านฉันทะ ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรสำรวจความชอบและความศรัทธาของตนเองในงาน หากไม่ใช่งานที่รักหรือชอบ สามารถปรับเปลี่ยนหรือตั้งคำถามเกี่ยวกับงาน เพื่อปรับให้เหมาะสมกับความต้องการและสร้างความพึงพอใจในงาน รวมถึงมีนโยบายการหมุนเวียนตำแหน่งงาน ด้านวิริยะ สนับสนุนให้บุคลากรใช้ความรู้และความสามารถในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในการทำงาน และส่งเสริมการฝึกฝนตนเอง รวมทั้งการทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และการสื่อสารในองค์กร ด้านจิตตะ สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และยอมรับผู้อื่น เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการทำงาน สร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรและมีการยอมรับ การฟังความคิดเห็นที่ดี และการเลื่อนตำแหน่งตามความสามารถ ด้านวิมังสา ทบทวนและปรับปรุงขั้นตอนการทำงานให้มีประสิทธิภาพ แก้ไขข้อผิดพลาดและพัฒนาในส่วนที่ดีอยู่แล้ว รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาผ่านการศึกษาคู่มือ และมอบหมายงานที่ทำ ท้ายเพื่อพัฒนาทักษะและแนวคิดในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์ควรกำหนดแผนงานในการกำหนดแนวทางเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด โดยนำทฤษฎีหลักการบริหารที่เป็นหลักสากลมาประยุกต์ใช้กับการบริหารวัด เพื่อนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. คณะสงฆ์ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการวัดเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีสมัยใหม่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาโดยการนำหลักธรรมอื่น ๆ เช่น หลักไตรสิกขา หลักภavana 4 เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ และเป็นประโยชน์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวม

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในด้านอื่น ๆ เช่น ภาวะผู้นำ ทักษะการทำงานต่าง ๆ เป็นต้น

3. ควรศึกษาการประยุกต์หลักอภิชาติบาทธรรมกับหลักการบริหารจัดการให้เกิดเป็นรูปธรรมเพิ่มมากขึ้น เพื่อสามารถที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงในการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติกฎระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

จิรัตติกาล สุขสิงห์. (2565). การประยุกต์ใช้หลักอภิชาติบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 5(1), 211-219.

จุฬารัตน์ บุญยากร. (2550). *วัดพัฒนา 50*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

ธีรวุฒิ ทองโอษฐ์. (2546). *การศึกษาการปฏิบัติศาสนกิจของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บุญช่วย จันทร์เฮ้า. (2547). *พฤติกรรมกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระครูอาทรวธรรม (บุญธรรม หมื่นคลัง). และคณะ. (2565). การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(2), 239-251.

- พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ. (2525). *บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา.
- ศศิพิมพ์ กองสุข และคณะ. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาทกับ ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(1),19-33.
- สำนักงานเจ้าคณะอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี. (2566). *สถิติพระภิกษุสามเณรจำพรรษา ปี พ.ศ. 2566*. ปทุมธานี: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี. (อัดสำเนา).
- Taro Yamane. (1973). *Statistics : an introductory analysis*. (3rd ed.). New York: Harper & Row